

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра філософії та релігієзнавства

проф. Гаврилюк С. В. *[Signature]*
Протокол № 2 від 18.10.2017 р.

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

«Філософія»

підготовки бакалавра

галузь знань 0203 «Гуманітарні науки»

напрямок підготовки 6.020303 «Філософія»

мова і література (англійська / німецька /

французька / прикладна лінгвістика)

Львів • 2017

Програма навчальної дисципліни «Філософія» підготовки бакалавра, спеціальності 0203 «Гуманітарні науки», напрямом 6.020303 «Філософія» мова і література (англійська / німецька / французька / прикладна лінгвістика);
7 вересня 2017 р. – 21 с.

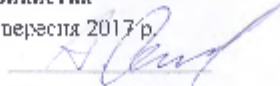
Розробник: Кондратюк О.В., доцент кафедри філософії та релігієзнавства, кандидат філософських наук, доцент

Рецензент: Возняк С.С., професор кафедри культурології та хореографічного мистецтва, кандидат філософських наук, доцент

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства

протокол № 1 від 11 вересня 2017 р.

Завідувач кафедри:

Семєнов А.М.

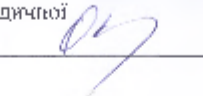
Програма навчальної дисципліни

схвалена науково-методичною комісією факультету історії, політології та національної безпеки

протокол № 2 від 12.10.2017 р.

Голова науково-методичної

комісії факультету:

Карліна О.М.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	0203 – «Гуманітарні науки»	Нормативна
Кількість годин / кредитів 150 / 5	Напрямок підготовки 6.020303 «Філологія» (мова і літ-ра англійська, німецька, французька, прикладна лінгвістика)	Рік навчання - 3 Семестр - 5 Лекцій – 28 год. Семінарські – 16 год. Індивідуальні – год. Самостійна робота – год. Консультації - год.
ІНДЗ: немає	Освітній ступінь – бакалавр	Форма контролю: екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Тема 1. Філософія, коло її проблем та роль в суспільстві

Філософія, її призначення, смисл і функції. Філософія і світогляд. Світогляд як форма самовизначення людини. Поняття світогляду: емоційно-образний та раціональний рівні. Структура світогляду. Історичні типи світогляду: міф, релігія, наука, філософія. Філософський світогляд. Світ і людина. Філософське пізнання. Пізнання і мораль. Коло проблем філософії та її роль в суспільстві. Функції філософії: світоглядна, пізнавальна, методологічна, соціально-практична. Форми і методи філософії. Значення філософії. Соціальна спрямованість філософського знання. Філософія в системі культури. Загальнолюдські цінності у філософії.

Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу

Філософія Стародавнього Сходу: загальна характеристика. Індійська філософія: основні погляди і літературні джерела: “Махабхарата” та “Рамаяна”. Головні філософські школи: Веданта, чарвака – локаята, буддизм, ньья-вайшеша, йога. Основні філософські школи і мислителі Китаю: Кун Фу-цзи (Конфуцій), Мо-цзи, Мен-Цзи, Даосизм, законники або легізм.

Тема 3. Антична філософія

Становлення Античної філософії, її космологічний характер Міфологічний та раціоналістичний типи пізнання. Мілетська, Піфагорійська та Елейська школи. Космічний цикл Емпедокла. Роздуми про рух і єдність світу. Відмінність поглядів фісіологів V століття від поглядів елеатів. Виникнення риторики і софістики. Філософія софістів: проблема суспільства, держави, моралі: Протагор, Горгій та ін. “Природа” і “мистецтво”; людина і пізнання. Оцінка софізму стародавніми вченими. Проблема безконечності і розвиток античної діалектики. Класичний період грецької філософії. Сократ: життя і творчість. Характеристика методу. Раціоналістична тенденція в етиці Сократа – вчення про знання. Оцінка Сократа Платоном та Аристотелем. Демокрит: теорія атомізму. Платон: ідеї як чуттєвий світ; теорія пізнання. Вчення про суспільство і державу в діалогах “Держава”, “Політик”, “Закони”. Аристотель: Перша філософія. “Метафізика”. Вчення про причини і начала буття та знання. Вчення Аристотеля про суспільство. Етика та політика Аристотеля. Елліністично-римська філософія: епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм та неоплатонізм.

Тема 4. Філософія середньовіччя та епохи Відродження

Теоцентричний характер середньовічної філософії. Середньовічна філософія як синтез двох традицій: християнського одкровення та античної філософії. Християнська апологетика

і патристика. Сутність та існування. Схоластика: полеміка реалізму та номіналізму. Фома Аквінський – систематизатор середньовічної схоластики. Проблема душі і тіла, розуму і волі. Криза середньовічної філософії: Іоан Дунс Скот та містицизм Іогана (Мейстера) Екхарта. Антропоцентризм, гуманізм і натурфілософія. Філософські погляди Франческо Петрарки, Калюччо Салютаті, Лоренцо Валла. Проблема безконечності: діалектика М.Кузанського. Неоплатонізм Марсіліо Фічіно. Натурфілософія Леонардо да Вінчі. Філософсько-природничі погляди М.Коперника, Дж. Бруно та Г.Галілея.

Тема 5 Філософія нового часу та епохи Просвітництва

Емпіризм (Ф.Бекон) та раціоналізм (Р.Декарт). Проблема методу у філософії Нового часу. Дуалізм Р.Декарта: ідея самодостатності мислення і буття. Б.Спіноза: вчення про субстанційність буття. Г.Лейбніц: вчення про множинність субстанцій. Зв'язок гносеології та онтології у філософії XVII століття. Д.Локк та його опоненти Д.Берклі та Д.Юм. Соціально-історичні передумови ідеології. Суспільно-правовий ідеал Просвітництва та проблема людини. Французькі просвітники XVIII століття: Ш.Монтеск'є, Ж.-Ж.Руссо, Ф.Вольтер. Боротьба проти метафізики. Французький матеріалізм XVIII століття: Ж.Ламетрі, К.Гельвецій, П.Гольбах, Д.Дідро.

Тема 6. Класична німецька філософія

Ідеалізм і діалектика – основні риси німецької класичної філософії. Німецьке Просвітництво XVIII століття. Філософське вчення І.Канта. Проблема пізнання. Свобода і мораль. Наукове вчення І.Г.Фіхте та натурфілософія Ф.В.Шеллінга. Метод та система філософії Г.В.Ф.Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л.А.Фейербаха.

Тема 7. Філософська думка України

Джерела української філософської культури. Міфоепічний світогляд праукраїнського етносу (IX-XI ст.). Становлення християнського світогляду. Дворіч'я. Філософська думка в культурі Київської Русі. Становлення українського неоплатонізму XIV-XVI століть (агіографія, ісихазм, ареопагітизм). Братські школи та Києво-Могилянська академія. Філософія Григорія Сковороди. Українське Просвітництво. Філософська культура українського бароко. Академічна філософія в Україні. Український романтизм (М.Гоголь, М.Костомаров, Т.Шевченко, П.Куліш, П.Юркевич). Київська екзистенційна філософія XX ст. (М.Бердяєв, Л.Шестов, Т.Зіньківський). Філософські ідеї в Україні в кінці XIX- на початку XX ст. (В.Антонович, М.Драгоманов, О.Потебня, Леся Українка, М.Коцюбинський, М.Грушевський, В.Винниченко, В.Липинський, Д.Донцов та ін.). Сучасний період української філософії.

Тема 8. Світова філософія XIX-XX століття

Характеристика сучасної світової філософії. Ірраціоналізм А.Шопенгауера та С.К'єркегора та “філософія життя” Ф.Ніцше. Неокантіанство і неогегельянство. Екзистенціалізм: проблеми буття, існування і сутності людини. Проблема свободи в екзистенціалізмі: М.Хайдеггер, К.Ясперс, Г.Марсель, Ж.-П.Сартр.

Тема 9. Філософія психоаналізу і неофрейдизм. Релігійно-філософські напрями

Філософія психоаналізу і неофрейдизм: З.Фрейд, К.Юнг, Е.Фромм, А.Адлер, В.Рейх, К.Хорні, Г.Саллівен, Г.Маркузе. Інтуїтивізм А.Бергсона. Феноменологія Е.Гуссерля. Персоналізм. Релігійний напрям філософії: неотомізм і тейярдизм. Російська релігійна філософія: Л.Толстой, Ф.Достоевський, В.Соловйов, В.Розанов, П.Флоренський, М.Бердяєв, Л.Шестов.

Тема 10. Філософія марксизму

Теоретичні джерела та історичні умови виникнення філософії марксизму. Марксистська антропологія. Вчення суспільство. Суть діалектичного та історичного матеріалізму. Поняття суспільно-економічної формації, способу виробництва, взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин, класів та класової боротьби, соціальної революції. Марксистська теорія пізнання.

Тема 11. Позитивізм та неопозитивізм. Філософія постмодернізму

Позитивістський світогляд у філософії та науці. Класичний позитивізм О.Конта, Г.Спенсера та Дж.Міля. Емпіріокритицизм Е.Маха та Р.Авенаріуса. Неопозитивізм. Проблема знання та мови. Структуралізм, герменевтика, постпозитивізм. Філософія

прагматизму: Ч.Пірс, У.Джемс, Д.Дьюї. Філософія постмодернізму: Ж.Дерріда, Ж.Ліотар, Ж.Делез, Ю.Кристьяєва.

Змістовий модуль 2. Теорія і методологія: проблеми буття і пізнання

Тема 12. Філософське розуміння світу

Філософський зміст проблеми буття. Структура, єдність та різноманітність форм буття. Буття: субстрат, субстанція, матерія. Людиномірність та об'єктивність у філософському розумінні єдності світу. Людина і буття як “мікро-” і “макросвіт”. Буття і свобода людини. Сенс життя. Буття і небуття. Філософські концепції буття. Матерія: спосіб та форми її існування. Співвідношення природничо-наукового та філософського понять про матерію. Сучасна наука про структуру і властивості матерії. Поняття руху. Форми руху матерії. Рух і розвиток. Філософське розуміння простору і часу. Буття і час. Безконечність простору - часу. Особливості біологічного та соціального простору і часу.

Тема 13. Проблема свідомості у філософії

Свідомість як проблема філософії. Розвиток форм відображення як генетична передумова свідомості. Суспільна природа свідомості. Свідомість і практика. Мова як опредметнена свідомість. Самосвідомість. Предметність і рефлексивність самосвідомості.

Тема 14. Діалектика – концепція розвитку. Закони діалектики

Поняття діалектики, історичні форми. Альтернативи діалектики. Концепція розвитку. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки природи, мислення та суспільства. Діалектика кількісних і якісних змін. Категорії кількості, якості, міри. Прогностична функція кількісно-якісного аналізу. Суперечність буття і пізнання. Діалектичні протилежності. Єдність і боротьба протилежностей. Діалектична суперечність. Заперечення заперечення. Циклічність та поступальність в розвитку. Поняття розвитку. Прогрес та регрес.

Тема 15. Категоріальний характер філософського знання

Універсальні зв'язки буття. Категорії діалектики. Одиначне і загальне. Явище і сутність. Діалектичні закономірності. Структурно-функціональні зв'язки: принцип системності. Частина і ціле. Принцип цілісності. Форма і зміст. Впорядкованість буття. Елементи і структура. Поняття системи. Системні об'єкти. Принцип системності. Причинно-наслідкові зв'язки: принцип причинності. Випадковість необхідність. Можливість і дійсність. Детермінізм та індетермінізм.

Тема 16. Природа – предмет філософського осмислення

Природа як об'єкт філософського осмислення. Природа і життя. Природа жива і нежива. Місце біології і філософії в пізнанні живого, сучасні уявлення про живе. Ставлення людини до живого. Життя як цінність. Природа і культура. Екологічна проблема: соціально-філософський, етико-гуманістичний аспекти. Науково-технічний прогрес. Глобальний характер екологічних проблем.

Тема 17. Проблема людини у філософії

Людина як предмет філософії. Людина як суб'єкт предметно-практичної діяльності. Антропосоціогенез. Єдність природного і суспільного в людині. Біологія людини в епоху НТР. Проблема життя і смерті в духовному досвіді людства. Проблема сенсу життя. Практика як специфічно людський спосіб ставлення до світу. Структура і основні форми практичної діяльності людини. Поняття діяльності і практики. Цілепокладання і практика. Поведінка і практика. Інтегративні функції практики по відношенню до інших форм життєдіяльності людини. Структура практичної діяльності. Види практики. Творча природа людського буття. Філософська концепція творчості. Види творчості. Свобода, вибір, відповідальність – сутнісні засоби реалізації творчої життєдіяльності в процесі становлення людської особистості. Воля, віра, почуття як прояви людського в людині. Культура як міра розвитку людини. Культура як ціннісне ставлення людини до світу. Естетичні цінності людини. Краса. Цінності практичного буття людини. Праця як цінність. Етичне начало людини. Гармонія вищих цінностей – добра, істини, краси як ідеал людського буття. Особистість як продукт соціального середовища, особливості її історичного розвитку. Типи особистості. Взаємовідносини особи і суспільства. Відчуження людини в сучасному

суспільстві. Людське буття як “співбуття”. Людство як світове співтовариство. Гуманістична міра прогресу.

Тема 18. Пізнання. Теорія істини

Пізнання як предмет філософського аналізу. Об’єкт і суб’єкт пізнання. Чуттєве і раціональне, емпіричне та теоретичне пізнання. Інтуїція. Пізнання і творчість. Логіка наукового передбачення та її етапи: проблема, факт, гіпотеза, теорія, ідея, вищі шаблі систематизації пізнавального процесу. Пізнання та знання. Проблема істини у філософії та науці. Критерії істини. Знання та мудрість. Рівні знання. Наукове пізнання та його специфічні ознаки. Будова і динаміка наукового знання. Логіка, методологія і методи наукового пізнання. Етичні норми і цінності науки. Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність вченого.

Змістовий модуль 3. Соціальна філософія: зміст і проблеми

Тема 19. Особливості філософського аналізу суспільства

Формаційний та цивілізаційний підходи до розуміння суспільства. Натуралістичні, соціопсихологічні концепції суспільства. Теорія соціальної дії (М.Вебер, Т.Парсонс). Марксистська концепція суспільства.

Тема 20. Суспільство як соціальний організм і процес: структура суспільства та суспільні відносини

Суспільство як система, що саморозвивається та саморегулюється. Суспільство, природа як підсистеми об’єктивної реальності. Функціонування суспільства як природно-історичний процес. Географічне середовище і його роль в житті суспільства. Демографічні проблеми суспільства. Сфери життєдіяльності суспільства. Формальна і соціальна структура суспільства. Соціальна група, клас соціальний інститут. Соціальна структура традиційного, індустріального та інформаційного суспільства. Соціальна мобільність і соціальна стратифікація. Соціум як процес: суспільні відносини і соціальні конфлікти. Теорії соціального конфлікту (К.Маркс, Р.Дарендорф). Соціальна необхідність і соціальна свобода.

Тема 21. Історичні форми спільності людей

Людство – універсальна спільність людей Землі. Раса і етнос – суб’єкти соціоприродного процесу. Біоетнічна спільність: сім’я, рід. Етнографічна спільність: плем’я. Етносоціальна спільність: народність. Нація найвища (соціально-етнічна) форма спільності людей. Національні і міжнаціональні відносини. Національна свідомість. Національний характер.

Тема 22. Матеріально-економічне та політичне життя суспільства

Матеріальне життя суспільства. Суспільне виробництво: зміст та структура. Спосіб виробництва: продуктивні сили і виробничі відносини. Науково-технічний прогрес і сучасне виробництво. Політична сфера життя особи і суспільства. Соціалізація людини: особа і суспільство. Людський вимір історії. Проблема суб’єкта історичного процесу. Сенс історії і сучасна соціальна стратегія. Політичні відносини та інститути. Політична структура суспільства. Держава і громадянин як елементи політичної структури суспільства.

Тема 23. Духовна сфера життя суспільства

Духовна сфера життя суспільства і особи. Джерела і форми духовності. Поняття суспільної свідомості. Структура суспільної свідомості: форми і рівні. Ідеологія та суспільна психологія.

Тема 24. Культура і цивілізація

Типологія культур: духовна та матеріальна. Висока, елітарна, масова, народна культура. Соціальні функції культури. Поняття культурної революції. Наука як феномен культури.

Тема 25. Сучасний світ: проблеми і перспективи

Соціальне передбачення і прогнозування. Методи і типи соціальних прогнозів. Сутність і перспективи науково-технічного прогресу. Наука в сучасному світі. Структура науки. Соціальні функції науки. Глобальні проблеми людства і соціальний прогрес. Пріоритет загальнолюдських цінностей. Особливості нового мислення в сучасну епоху. Моделювання майбутнього.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Основними завданнями вивчення дисципліни "Філософія" є: навчити студентів аналізувати філософські погляди та концепції, спонукати їх до самостійної роботи з джерелами, оволодіти філософським способом мислення. Студент повинен навчитись оперувати поняттями, обґрунтовувати нові думки, критикувати хибні судження, розкривати зв'язки між явищами, виявляти і аналізувати суперечності.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: основний зміст усіх розділів філософії, напрямки історико-філософської думки, класичну і сучасну вітчизняну та світову філософію, методи і принципи філософського способу мислення, основні філософські твори та коментарі до них, засвоїти світоглядно-гуманістичний зміст філософії;

вміти на основі ґрунтового знання філософії зіставляти протилежні філософські погляди і концепції, виробити самостійний стиль мислення, засвоїти специфіку філософського осягнення дійсності, формувати власну позицію, застосовувати набуті знання при аналізі сучасних проблем та історичних тенденцій.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Семінари	Сам. роб.	Консульт.
Змістовий модуль I. Історія світової філософії					
Тема 1. Філософія, коло її проблем та роль в суспільстві	6	2		2	2
Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу	4	2		2	
Тема 3. Антична філософія	6	2		4	
Тема 4. Філософія середньовіччя та епохи Відродження	6	2		4	
Тема 5. Філософія Нового часу та епохи Просвітництва	4	2		2	
Тема 6. Німецька класична філософія	6	2		4	
Тема 7. Філософська думка України	6		2	4	
Тема 8. Світова філософія XIX- XX століття. Ірраціоналізм та "філософія життя", філософія екзистенціалізму	8	2		4	2
Тема 9. Філософія психоаналізу і неофрейдизм. Релігійно-філософські напрями.	4	2		2	
Тема 10. Марксистська філософія	4	2		2	
Тема 11. Позитивізм та неопозитивізм	6	2		2	2
Філософія постмодернізму					
Разом за змістовим модулем 1:	60	20	2	32	6
Змістовий модуль II. Теорія і методологія: проблеми, принципи, поняття					
Тема 12. Філософське розуміння світу	6		2	4	
Тема 13. Проблема свідомості у філософії	6		2	4	
Тема 14. Діалектика – концепція розвитку. Закони діалектики	6		2	4	
Тема 15. Категоріальний характер філософського	8	2		4	2

знання					
Тема 16. Природа – предмет філософського осмислення	6		2	4	
Тема 17. Проблема людини у філософії	6		2	4	
Тема 18. Пізнання. Теорія істини	10	2	2	6	
Разом за змістовим модулем 2:	48	4	12	30	2

Змістовий модуль 3. Суспільство: основи філософського аналізу

Тема 19. Особливості філософського аналізу суспільства	8	2		4	2
Тема 20. Суспільство як соціальний організм і процес: структура суспільства та суспільні відносини	8			6	2
Тема 21. Історичні форми спільності людей	4			4	
Тема 22. Матеріально-економічне та політичне життя суспільства і особи	4			4	
Тема 23. Духовна сфера життя суспільства	6		2	4	
Тема 24. Культура і цивілізація	6			4	2
Тема 25. Сучасний світ: проблеми і перспективи	6	2		4	
Разом за змістовим модулем 3:	42	4	2	30	6
Усього годин:	150	28	16	92	14

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА УКРАЇНИ

1. Філософсько-етичні ідеї в працях давньоруських мислителів. Патристика 13-14 століття.
2. Антропоцентризм братських шкіл XVII ст. Києво-Могилянська академія: перехід від схоластики до філософських концепцій Нового часу.
3. Просвітництво України: науково-освітній та етико-гуманістичний напрями (Ф.Прокопович, П.Лодій, І.Котляревський та ін.).
4. Філософські погляди Г.С.Сковороди.
5. Ідеї державотворення в суспільно-політичній думці України XIX – XX століття (М.Драгоманов, В.Винниченко, М.Грушевський, В.Липинський, Д.Донцов та ін.)

Література

- Горський В.С. Історія української філософії. - К.: Наукова думка, 1996.
- Грушевський М.С. На порозі нової України. - К., 1991.
- Грушевський М.С. Історія України-Руси. - К., 1991. - Т.1.
- Драгоманов М.П. Вибране. - К., 1991.
- Історія філософії України: Хрестоматія. - К.: Либідь, 1993.
- Історія філософії на Україні. - Т.І. - К., 1987.
- Історія філософії на Україні. - Т.ІІ. - К., 1987.
- Липинський В. Листи до братів-хліборобів. - Київ; Філадельфія, 1995.
- Лісовий В. Драгоманов і Донцов // Політологічні читання. - 1991. - №9.
- Погорілий А.О. Чижевський як історик української філософії // Проблеми філософії/ Вип. 92. - С.20.
- Прицак О. Історіософія Михайла Грушевського // Грушевський М. Історія України-Руси. - К., 1991. - Т.1.
- Франко І. До історії соціалістичного руху // Філософ. і соціолог. думка. - 1990. - №11. - С.68.
- Філософія: Підручник / Г.А.Заїченко, В.М.Сагатівський та ін. - К.: Вища шк., 1995.
- Філософія. Курс лекцій / І.В.Бичко. - К.: Либідь, 1991.
- Чижевський Д. Нарис з історії філософії на Україні. - К., 1992.
- Чижевський Д. Вячеслав Липинський як філософ історії // Філософ. і соціолог. думка. - 1991. - №10.

Тема 2. ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ СВІТУ: БУТТЯ, МАТЕРІЯ

1. Категорія буття, її специфіка. Діалектика основних форм буття. Буття і небуття.

2. Співвідношення філософського поняття матерії і природничо-наукових знань про її будову і властивості. Сучасна наука про складну системну організацію матерії.
3. Рух, простір і час як спосіб і форми існування матерії. Матеріальна єдність світу.
4. Буття людини як “мікро-“ і “макросвіт”. Філософський зміст концепцій виникнення людини.

Література

- Воронкова В.Г. Філософія / В.Г. Воронкова.-Навчальний посібник.- К.: «Професіонали», 2004.- 464 с.
- Людина в сфері гуманітарного пізнання.- К., 1998.
- Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини / В.Г. Нестеренко. - К.: «Абрис», 1995.
- Петрушенко В.Л. Філософія / В.Л. Петрушенко - К.: Каравела; Львів: Новий світ – 2000, 2001.-448 с.
- Сілаєва Т.О. Філософія / Т.О. Сілаєва. Курс лекцій.- Тернопіль., 2003.- 216 с.
- Спіркін А.Г. Основы философии / А.Г. Спіркін.- М., 1988.
- Фомин Ю. Реальность невероятного / Ю.Фомин. - М., 1990.
- Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / за ред. І.Ф.Надольного.- К., 1997.
- Філософія. Курс лекцій / І.В.Бичко.- К., 1991.- Лекція 17.
- Філософія. Підручник / Г.А.Заїченко.- К., 1995.- Розд.5.
- Філософський словник.- К., 1989.
- Философский энциклопедический словарь.- М., 1993.
- Чанышев А.Н. Трактат о небытии // А.Н.Чанышев. Вопросы философии., 1990.-№10.

Тема 3. ПРОБЛЕМА СВІДОМОСТІ У ФІЛОСОФІЇ

1. Проблема свідомості в історико-філософському контексті. Особливості філософсько-антропологічного бачення свідомості.
2. Розвиток форм відображення як генетична передумова свідомості.
3. Праця і мова як об’єктивні суспільні фактори формування свідомості. Здійснення людини у мові.
4. Свідомість і самосвідомість. Структура і форми самосвідомості.
5. Предметність і рефлексивність самосвідомості. Знання і переконання. Соціально-етичні норми діяльності та ідеали.

Література

- Биология в познании человека.- М., 1989.- Разд.І. Биологическое – социальное – нравственное // В кн. Биология в познании человека.- М., 1989.- Разд.ІІ.
- Енгельс Ф. Діалектика природи. Роль праці в процесі перетворення мавпи в людину / Ф.Енгельс. - Маркс К.,
- Воронкова В.Г. Філософія / В.Г. Воронкова.-Навчальний посібник.- К.: «Професіонали», 2004.- 464 с.
- Енгельс Ф. –Твори.- Т.20.
- Кон И.С. В поисках себя / И.С.Кон.- М., 1984.
- Культура – суспільство – особистість.: Навч. посібник / за ред. Л.Скокової.- К, 2006.- 396 с.
- Людина в сфері гуманітарного пізнання.- К., 1998.
- Мамардашвили Мераб. Как я понимаю философию.- М., 1992.
- Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини / В.Г. Нестеренко. - К.: «Абрис», 1995.
- Петрушенко В.Л. Філософія.- К.: Каравела; Львів: Новий світ – 2000, 2001.-448 с.
- Розенталь Э. Лабиринтами сознания.- М., 1982.
- Сілаєва Т.О. Філософія. Курс лекцій.- Тернопіль., 2003.- 216 с.
- Скворцов Л.В. Культура самосознания.- М., 1989.
- Спіркін А.Г. Сознание и самосознание.- М., 1973.
- Спіркін А.Г. Основы философии.- М., 1988.- Гл.4.
- Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / за ред. І.Ф.Надольного.- К., 1997.
- Філософія. Курс лекцій / І.В.Бичко.- К., 1991.
- Філософія. Підручник / Г.А.Заїченко.- К., 1995.
- Философский энциклопедический словарь.- М., 1993.

Тема 4. ДІАЛЕКТИКА ТА ЇЇ АЛЬТЕРНАТИВИ

1. Зміст та історичні форми діалектики. Альтернативи діалектики.
2. Поняття закону. Загальні закони розвитку природи, мислення і суспільства.
3. Суть закону єдності і боротьби протилежностей. Поняття тотожності, відмінності, протилежностей, суперечності. Види суперечностей та умови їх розв'язання.
4. Проблема багатоякісності речей. Якісні та кількісні зміни і їх взаємозв'язок.
5. Заперечення та його роль в процесі розвитку. Діалектична та метафізична концепції заперечення.

Література

Воронкова В.Г. Філософія / В.Г Воронкова.- Навчальний посібник.- К.: «Професіонали», 2004.- 464 с.

Диалектическое противоречие.- М.,1989.

Законы и принципы материалистической диалектики.- К.,1989.

Закон единства противоположностей.- К.,1991.

Энгельс Ф. Анти-Дюринг.- Маркс К., Энгельс Ф. – Твори.-Т.20.

Энгельс Ф. Диалектика природы. Стара передмова до “Анти-Дюринга”.- Т.20.

Категории диалектики, их развитие и функции.- К.,1980.

Макаров М.Г. Сложность и вариативность категорий диалектики.- Л.,1988.

Петрушенко В.Л. Філософія.- К.: Каравела; Львів: Новий світ – 2000, 2001.-448 с.

Сілаєва Т.О. Філософія. Курс лекцій.- Тернопіль., 2003.- 216 с.

Суворов Л.Н. Материалистическая диалектика.- М.,1980.

Спиркин А.Г. Основы философии.- М.,1988.

Філософія. Підручник / А.Г.Заїченко.- К.,1995.

Філософія. Курс лекцій: Навч.посібник / за ред. І.Ф.Надольного.- К.,2008.

Філософський словник.- К.,1989.

Философский энциклопедический словарь.- М.,1993.

Тема 5 . ПРИРОДА - ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ

1. Поняття природи. Багатоманітність і єдність її форм.
2. Природа і життя. Проблема життя та її філософські інтерпретації.
3. Природа і суспільство:
 - природні передумови виникнення і існування людини;
 - суперечності в системі “суспільство – природа” в сучасну епоху;
 - екологічна проблема, її сутність і основні аспекти: науковий, соціально-філософський, етико-гуманістичний;
 - актуальні питання формування екологічної свідомості.

Література

Вернадский В. Биосфера и ноосфера.- М.,1989.

Воронкова В.Г. Філософія / В.Г Воронкова.- Навчальний посібник.- К.: «Професіонали», 2004.- 464 с.

Вселенная, биосфера и ноосфера / В кн. Происхождение человека и общества.- М., 1988.

Гегель Г. Філософія природи // Энцикл. Филос. Наук.- М.,1975.- Т.2.

Диалектика в науках о природе и человеке.- М.,1983.

История происхождения жизни / В кн. Опарин А.И.Материя. Жизнь. Интеллект.- М.,1977.

Людина в сфері гуманітарного пізнання.- К., 1998.

Мир философии. Книга для чтения.- Ч. 1 и 2.- М.,1991.

Петрушенко В.Л. Філософія.- К.: Каравела; Львів: Новий світ – 2000, 2001.-448 с.

Сілаєва Т.О. Філософія. Курс лекцій.- Тернопіль., 2003.- 216 с.

Сержантов В.Ф. Человек, его природа и смысл бытия.- М, 1990.

Фролов И.Т. О человеке и гуманизме.- М.,1989.

Філософія. Курс лекцій.- К.,1991.

Філософія. Курс лекцій: навч. посібник / за ред. І.Ф.Надольного.- К.,2008.

Философский энциклопедический словарь.- М.,1986.

Тема 6. ГНОСЕОЛОГІЯ. ЗМІСТ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Пізнання як соціально-опосередкований процес ставлення людини до світу. Структура процесу пізнання.
2. Емпіричне і раціональне пізнання та характеристика їх форм.
3. Особливості наукового пізнання, його принципи та методи. Динаміка наукового пізнання (класична, некласична і постнекласична наука)
4. Знання та його класифікація. Інтуїція, її значення в пізнавальній діяльності.
5. Проблема істини у філософії та науці.

Література

- Воронкова В.Г. Філософія / В.Г Воронкова.- Навчальний посібник.- К.: «Професіонали», 2004.- 464 с.
- Людина в сфері гуманітарного пізнання.- К., 1998.
- Лекторский В.А. Субъект, объект, познание.- М., 1980.
- Метод и методология // В кн. Шептулин А.Д. Диалектический метод познания.- М.,1983.- Гл.1, 4.
- Петрушенко В.Л. Філософія.- К.: Каравела; Львів: Новий світ – 2000, 2001.- 448 с.
- Сілаєва Т.О. Філософія. Курс лекцій.- Тернопіль., 2003.- 216 с.
- Філософія. Курс лекцій.- К.,1991
- Філософія: Підручник (В.М.Сагатовський, Г.А.Заїченко).- К.,1995.
- Філософія. Курс лекцій: навч.посібник / за ред. І.Ф. Надольного. - К.,1997.
- Философский энциклопедический словарь.- М., 1993.

Тема 7. БУТТЯ ЛЮДИНИ ЯК ПРОБЛЕМА ФІЛОСОФІЇ

1. Особливості філософського аналізу проблеми людини. Питання природи, сутності і призначення людини в історії філософії.
2. Біологічне та соціальне в людині. Соціальне буття людини. Гармонія і дисгармонія людського існування.
3. Людина та її свобода. Свобода вибору. Свобода і відповідальність.
4. Діяльнісна сутність людини. Суть, характер і особливості практики.
5. Самоцінність людського життя. Проблема сенсу життя, смерті і безсмертя у духовному досвіді людства.

Література

- Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій.- К.,1993.- Ч.1,2.
- Андреев И.А. Происхождение человека и общества.- М.,1988.
- Бердяев Н. Философия свободы. Смысл творчества.- М.,1989.
- Бердяев Н. Смысл творчества.- М.,1989.
- Буева Л.П.Человек: деятельность и общение.- М.,1978.
- Воронкова В.Г. Філософія / В.Г Воронкова.-Навчальний посібник.- К.: «Професіонали», 2004.- 464 с.
- Деятельность: теории, методология, проблемы.- М., 1990.
- Карпинская Р.С. Человек и его жизнедеятельность.- М.,1988.
- Культура – суспільство – особистість.: Навч. посібник / за ред.. Л.Скокової.- К, 2006.- 396 с.
- Людина в сфері гуманітарного пізнання.- К., 1998.
- Людина в цивілізації ХХІ століття: проблема свободи / В.Г.Табачковський та ін.–К.:Наукова думка, 2005.-272с.
- Петрушенко В.Л. Філософія.- К.: Каравела; Львів: Новий світ – 2000, 2001.-448 с.
- Проблема человека в западной философии.- М.,1988.
- Тейяр де Шарден П. Феномен человека.- М.,1987.
- Філософія: Світ людини. Курс лекцій: Навч. посібник / В.Г.табачковський , М.О.Булатов, Н.В.Хамітов та ін. – К.: Либідь, 2003.- 432 с.
- Філософія: курс лекцій / І.Бичко та інші.- К.,1994.
- Філософія: Посібник / Г.Заїченко та інші.- К.,1996.
- Философский энциклопедический словарь.- М.,1989.
- Франк В. Человек в поисках смысла В.Франк. - М.,1990.

Фромм Э. Бегство от свободы / Э.Фромм. - М.,1990.

Человек: Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. Древний мир - эпоха Просвещения / Ред кол.: И.Т.Фролов и др. - М.: Республика,1991.

Человек: Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. XIX век / Ред кол.: И.Т.Фролов и др. - М.: Республика,1995.

Тема 8. СУСПІЛЬНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1. Людина як суб'єкт спілкування. Структура суспільної свідомості: буденний і теоретичний рівні. Суспільна психологія та ідеологія.

2. Мораль. Історичні типи і особливості моралі. Моральна організація духовного світу особистості.

3. Естетична свідомість.

4. Взаємозв'язок економічної, політичної та правової свідомості.

5. Сутність, особливості та структура релігійної свідомості.

Література

Бердяев Н. Философия свободы. Смысл творчества.- М., 1989.

Буева Л.П.Человек: деятельность и общение.- М.,1978.

Воронкова В.Г. Філософія / В.Г Воронкова.-Навчальний посібник.- К.: «Професіонали», 2004.- 464 с.

Гусейнов А.А. Золотое правило нравственности.- М.,1988.

Людина в сфері гуманітарного пізнання.- К., 1998.

Мораль: сознание и поведение.- М.,1986.

Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини / В.Г.Нестеренко. - К.: «Абрис»,1995.

Нравственная культура личности.- К.,1986.Общественное сознание и его формы.- М.,1986.

Пролеев С.В. Духовность и бытие человека.- К.,1992.

Сорокин Питирим Человек. Цивилизация. Общество.- М.,1993.

Тейяр де Шарден П'єр. Феномен людини // Заруб. ілософія ХХ ст. Читанка в 6-ти кн.- К.,1993.- кн. 6.

Уледов А.К. Духовная жизнь общества.- М.,1980.

Франк С.Л. Духовные основы общества.- М.,1992.

Франкл В. Человек в поисках смысла.- М.,1990.

Фромм Э. Душа человека.- М.,1992.

Философский энциклопедический словарь.- М.,1989.

Філософія: Курс лекцій / І.Бичко та інші.- К.,1994.

Філософія: Посібник / Г.Заїченко та інші.- К.,1996.

Філософський словник.- К.,1986.

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Тема 1. Філософія Стародавнього Сходу

1.Зародження основних напрямів осмислення людини і світу у філософії Стародавнього Сходу.

2.Характеристика шкіл давньоіндійської філософії: джайнізм, буддизм, санкх'я, вайшешика.

3.Філософські школи Стародавнього Китаю: конфуціанство, даосизм.

Тема 2. Антична філософія

1.Зародження філософської думки: культурно-історичні передумови. Етапи розвитку філософії.

2.Філософія періоду становлення і розвитку рабовласницької держави. Мілетська, піфагорейська, елейська школи. Стихійна діалектика Геракліта. Софісти і Сократ.

3.Класична грецька філософія. Античний атомізм Демокріта. Душа, мораль, держава у філософії Платона. Система філософії Арістотеля.

4.Елліністично-римська філософія. Скептицизм, епікуреїзм, стоїцизм, неоплатонізм.

Тема 3. Філософія Середніх віків

1. Середньовічна філософія як зріз двох традицій: християнського откровення і античної філософії. Номіналізм і реалізм.
2. Арабська філософія середніх віків і її відношення до античного філософського спадку (Авіценна, Аверроес, Аль-Фарабі та ін.).
3. Фома Аквінський – систематизатор середньовічної схоластики.
4. Гуманізм і натурфілософія епохи Відродження.

Тема 4. Філософія Нового часу

1. Наукові відкриття XVII ст., створення механіко-матеріалістичної картини світу.
2. Співвідношення категорії “буття” і “матерія” в філософії Нового часу. Філософське розуміння природи в працях Р.Декарта, Б.Спінози, Г.Лейбніца.
3. Проблема методу пізнання в філософії Нового часу (Ф.Бекон, Р.Декарт). Емпіризм і раціоналізм.
4. Філософське розуміння свідомості. Проблема людини у філософії Просвітництва. Правовий ідеал Просвітництва.

Тема 5. Класична німецька філософія

1. Загальна характеристика класичної німецької філософії XVIII- першої половини XIX ст.
2. Основи теорії пізнання І.Канта. Кантівський дуалізм та агностицизм.
3. Філософські вчення Й.Фіхте та Ф.Шеллінга.
4. Філософія абсолютної ідеї Г.Гегеля. Суперечність між діалектичним методом і метафізичною системою Г.Гегеля.
5. Антропологічний принцип Л.Фейєрбаха, його вчення про релігію та мораль.

Тема 6. Виникнення і розвиток філософії марксизму

1. Історичні передумови і теоретичні джерела виникнення марксизму.
2. Проблема відчуження і поняття людини як суб'єкта історії та права в ранніх творах К.Маркса.
3. Питання руху і розвитку, форм руху матерії у праці Ф.Енгельса “Діалектика природи”.
4. Триумф і трагедія філософії марксизму.

Тема 7. Філософія кінця XIX –XX століття

1. Неокантіанство та емпіріокритицизм. Принцип тотожності суб'єкта і об'єкта, “психічного” та “фізичного” у філософії Е.Маха та Р.Авенаріуса.
2. Неопозитивізм і постпозитивізм. Проблема співвідношення знака і значення, мови і методів науки (Рассел, Поппер, Вітгенштейн, Кун, Лакатос та ін.).
3. Неогегелянство і феноменологія Е.Гусерля, “критична онтологія” Гартмана.
4. Становлення філософії неотомізму. Натурфілософія та вчення про людину.
5. Російська релігійна філософія XIX- поч. XX ст.
6. Критика класичного раціоналізму. Ірраціоналізм А.Шопенгауера та С.К'єркегора.
7. “Філософія життя” Ф.Ніцше.
8. Екзистенціальна філософія та її різновидності: екзистенціалізм, персоналізм, філософська антропологія. Проблема буття, існування та сутності людини. Екзистенціалістське розуміння свободи.
9. Філософія фрейдизму і неофрейдизму (З.Фрейд, К.Юнг, Е.Фромм).
10. Філософія прагматизму (У.Джемс, Дж.Дьюї).
11. Концепції індустріального, постіндустріального та інформаційного суспільства (Дюркгейм, Вебер, Белл, Бжезинський, Масуда). Соціальна футурологія.
12. Концепція “закритого” і “відкритого” суспільства (К.Поппер, Є.Замятін, О. Хакслі та ін.)

13. Постмодернізм у філософії (Жан-Франсуа Ліотар, Жан Бодрийяр, Жиль Делез, Жиль Дельоз, Жак Дерріда, Юлія Кристева).

Тема 8. Категоріальний характер філософського знання

1. Категорії діалектики як філософське відображення універсальних зв'язків буття. Принципи класифікації категорій діалектики.

2. Категорії, що виражають структурність та впорядкованість буття:

- одиничне і загальне;
- частина і ціле;
- форма і зміст;
- елемент і структура.

3. Категорії універсальних внутрішніх зв'язків, детермінацій:

- явище і сутність;
- причина і наслідок;
- випадковість і необхідність;
- можливість і дійсність.

Тема 9. Природа як предмет філософського осмислення

4. Поняття природи. Багатоманітність і єдність її форм.

2. Природа і життя. Проблема життя та її філософські інтерпретації.

3. Природа і суспільство:

- природні передумови виникнення і існування людини;
- суперечності в системі “суспільство – природа” в сучасну епоху;
- екологічна проблема, її сутність і основні аспекти: науковий, соціально-філософський, етико-гуманістичний;

актуальні питання формування екологічної свідомості.

Тема 10. Пізнання. Методологія наукового пізнання

1. Пізнання як соціально-опосередкований процес ставлення людини до світу. Суб'єкт і об'єкт пізнання.

2. Діалектика пізнавального процесу. Єдність чуттєвого і раціонального пізнання.

3. Наукове пізнання. Емпіричний і теоретичний рівні. Методи і форми наукового пізнання.

4. Історичні та логічні методи дослідження в соціальному пізнанні. Логіка наукового передбачення.

5. Проблема істини у філософії та науці.

Тема 11. Суспільство як соціальний організм і процес: структура суспільства та суспільні відносини

1. Філософська концепція суспільства.

2. Формальна і соціальна структура суспільства.

3. Соціум як процес: суспільні відносини і соціальні конфлікти.

4. Соціальна необхідність і соціальна свобода.

Тема 12. Духовна сфера життя суспільства: свідомість і творчість

1. Передумови і основи творчої діяльності людини. Поняття творчості та її соціальний характер.

2. Етапи і структура творчого процесу. Види творчості та їх специфіка.

3. Свідоме і підсвідоме у творчому процесі. Інтуїція.

4. Творчість як вища форма активності людини. Детермінація творчості. Творчість і свобода.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Програма курсу складається з 3-х змістових модулів і не передбачає виконання індивідуального завдання.

Оцінювання за формами контролю:

Поточний контроль (мах = 40 балів)								Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1								Модуль 1	
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2						Змістовий модуль 3	МКР 1	100
Тема 1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7	Тема 8	60	
5	5	5	5	5	5	5	5		

Підсумковий контроль знань відбувається у вигляді тестування.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D		
60 - 66	E	Задовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)
1 – 59	Fx	Незадовільно	

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Августин Аврелий. Исповедь / Аврелий Августин. - М., 1991.
- Асмус В.Ф. Античная философия / В.Ф.Асмус. - М., 1976.
- Асмус В.Ф. Иммануил Кант / В.Ф.Асмус.- М., 1973.
- Асмус В.Ф. Философия Иммануила Канта / В.Ф.Асмус.- М., 1957.
- Бердяев Н. Самопознание. Философия неравенства / Н.Бердяев.- М., 1990.
- Богомолов А.С. Английская буржуазная философия XX века / А.С.Богомолов.- М., 1973.
- Богомолов А.С. Античная философия / А.С.Богомолов.- М., 1985.
- Богомолов А.С. Буржуазная философия США XX века / А.С.Богомолов.- М., 1974.
- Быховский Б.Э. Кьеркегор / Б.Э. Быховский.- М., 1972.
- Быховский Б.Э. Шопенгауэр / Б.Э. Быховский.- М., 1975.
- Бэкон Ф. Новый Органон / Ф.Бэкон .- Соч.: В 2-х т. М.,1972.- Т.2.
- Вахтомин Н.К. Теория научного познания Иммануила Канта / Н.К.Вахтомин . - М., 1986.
- Введение в философию: Учебник для вузов. В 2 ч. Ч.1. / Под общ. ред. И.Т.Фролова.- М.: Политиздат, 1989.
- Виндельбанд В. История древней философии / В.Виндельбанд.- Пер. с нем.- К.: Тандем, 1995.
- Витгенштейн Людвиг. Логико-философский трактат / Людвиг Витгенштейн.- М., 1958.

- Габитова Р.М. Философия немецкого романтизма / Р.М.Габитова. - М., 1978.
- Гайденко П.П. Философия Фихте и современность / П.П.Гайденко.- М., 1979.
- Гегель Г.-В.-Ф. Лекции по истории философии / Г.-В.-Ф.Гегель.- СПб.,1994.
- Гегель Георг. Философия духа / Г.-В.-Ф.Гегель // Сочинения.-М., 1977.-Т.3.
- Гегель Георг. Философия природы / Г.-В.-Ф.Гегель // Сочинения.- М., 1977.- Т.2.
- Гоббс Т. Избранные произведения в 2-х т. / Т.Гоббс. - М.,1964.
- Горський В.С. Історія української філософії / В.С.Горський. - К.: Наукова думка, 1996.
- Горфункель А.Х. Джордано Бруно / А.Х.Горфункель.- М., 1975.
- Горфункель А.Х. Томазо Кампанелла / А.Х.Горфункель.- М., 1975.
- Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения / А.Х.Горфункель.- М., 1980.- Гл.1.
- Грушевський М.С. Історія Ураїни-Руси / М.С.Грушевський.- К.,1991.- Т.1.
- Грушевський М.С. На порозі нової України / М.С.Грушевський.- К.,1991.
- Грушевський М.С. Якої ми хочемо автономії і федерації / М.С.Грушевський // Великий українець.- К., 1992.
- Гулыга А.В. Немецкая классическая философия / А.В.Гулыга. - М., 1986.
- Гуревич А.Я. Средневековый мир / А.Я.Гуревич. - М.,1990.
- Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV-XVII століття / В.І.Гусєв.- К., 1994.
- Декарт Р. Рассуждения о методе / Р.Декарт // Избр. произв.: В 2-х т.- М., 1989.-Т.1.
- Делез Жиль. Логика смысла. Фуко Мишель. Theatrum philosophicum / Жиль Делез. - М., Екатеринбург, 1998.
- Деррида Жак. Эссе об имени / Жак Деррида. - М., СПб.,1998.
- Дидро Д. Избранные произведения / Д.Дидро. - М.,1951.
- Драгоманов М.П. Вибране / М.П.Драгоманов. - К.,1991.
- Энгельс Ф. Діалектика природы / Ф.Энгельс // Маркс К., Энгельс Ф.- Твори.-Т.20.
- Зотов А.Ф., Мельвиль Ю.К. Буржуазная философия середины XIX- начала XX века / А.Ф.Зотов, Ю.К.Мельвиль. - М., 1988.
- Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: Эволюция научного мифа / И.П.Ильин.- М.,1998.
- Ильин И.П. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм / И.П.Ильин. – М.,1996.
- История диалектики. Немецкая классическая философия.- М., 1978.
- История современной зарубежной философии: компаративистский подход.- СПб., 1997
- История философии в 6-и томах.-Т.1.- М.,1957.
- История философии: Запад – Россия – Восток. Книга четвертая: Философия XX в.: Учебник для вузов / Под ред.. Н.В.Мотрошиловой, А.М.Руткевича. – 2-е изд. – М.: Академический Проект, 2012.- 426 с. – (Концепции).
- История философии в кратком изложении.- М., 1991.
- Історія філософії на Україні.- Т.І, II - К.,1987.
- Історія філософії України: Хрестоматія.- К.: Либідь, 1993.
- Камю Альберт. Бунтующий человек / Альберт Камю.- М., 1990.
- Кант Иммануил. Критика чистого разума. Критика практического разума / Иммануил Кант // Соч. в 6 т.
- Кедров Б.М. Фридрих Энгельс. Развитие его взглядов на диалектику естествознания / Б.М.Кедров. - М.,1970.
- Кессиди Ф.Х. Гераклит / Ф.Х.Кессиди.- М., 1982.
- Конт Огюст. Дух позитивистской философии / Огюст Конт // Антология мировой философии. - М., 1973. - Т.3.
- Копнин В.В. Диалектика, логика, наука / В.В.Копнин.- М.,1973.
- Корнфорт М. Открытая философия и открытое общество / М.Корнфорт. - М., 1973.
- Краткий очерк истории философии. - М.,1989.
- Краткий очерк истории философии. - М., 1975..
- Кузанский Николай. Об ученом незнании / Николай Кузанский // Соч.- М.,1979.- Т.1.
- Кузнецов В.Г. Герменевтика и гуманитарное познание / В.Г.Кузнецов. - М., 1991.
- Кушаков Ю.В. Историко - философская концепция Л.Фейербаха / Ю.В.Кушаков.-К., 1981.
- Кьеркегор Серен. Страх и трепет / Серен Кьеркегор. - М., 1990.

- Лазарев В.В. Шеллинг / В.В.Лазарев. - М., 1976.
- Лейбин В.М. Психоанализ и философия неотрейдизма / В.М.Лейбин. - М., 1977.
- Лейбин В.М. Фрейд, психоанализ и современная западная философия / В.М.Лейбин. - М.: Политиздат, 1990.
- Липинський В. Листи до братів-хліборобів / В.Липинський. - Київ; Філадельфія, 1995.
- Лосев А.Ф. История античной философии / А.Ф.Лосев. - М., 1989.
- Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения / А.Ф.Лосев. - М., 1978.
- Лосский Н.О. История русской философии / Н.О.Лосский. - М., 1991.
- Лук'янець В.С., Соболев О.М. Філософський постмодерн / В.С. Лук'янець, О.М. Соболев. - К., 1998.
- Макиавелли Николло. Государь / Николло Макиавелли // Избр.соч.- М., 1982.
- Маркс К. До критики гегелівської філософії права / К.Маркс. // Маркс К., Енгельс Ф.- Твори.- Т.1.
- Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року / К.Маркс. // Маркс К., Енгельс Ф. 3 ранніх творів.
- Маркс К. Тези про Фейербаха / К.Маркс // Маркс К., Енгельс Ф.- Твори.- Т.3.
- Мир философии: Книга для чтения. В 2-х ч. Ч.1.- М.: Политиздат, 1991.
- Михайленко Ю.П. Ф.Бэкон и его учение / Ю.П. Михайленко.- М., 1975.
- Нарский И.С. Западноевропейская философия XIX века / И.С.Нарский. - М., 1976.
- Нарский И.С. Западноевропейская философия XVII века / И.С.Нарский.- М., 1974.
- Нарский И.С. Западноевропейская философия XVIII века / И.С.Нарский.- М., 1973.
- Нарский И.С. Западноевропейская философия XIX века / И.С.Нарский.- М., 1976.
- Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.Г.Нестеренко. - К.: Абрис, 1995.- 336 с.
- Ницше Фридрих. Антихристиянин / Фридрих Ницше. // Сумерки богов.- М., 1989.
- Ницше Фрідріх. Так казав Заратустра. Жадання влади / Фрідріх Ніцше.- К., 1993.
- Ойзерман Т.И. Формирование философии марксизма / Т.И.Ойзерман. -М., 1986.
- Очерки по философии Фейербаха.- К., 1982.
- Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги / Карл Поппер.- Т.1, 2.- К.: Основи, 1994.
- Прицак О. Історіософія Михайла Грушевського / О.Прицак // Грушевський М. Історія України-Руси.- К., 1991.-Т.1.
- Рассел, Бертран. Історія західної філософії / Бертран Рассел.- Пер. з англ. – К.: Основи, 1995.
- Сагадаев А.В. Ибн-Сина (Авиценна) / А.В.Сагадаев.- М., 1980.
- Сартр Ж.-П. Нудота. Мур. Слова / Ж.-П. Сартр. - К., 1993.
- Сартр Жан-Поль. Экзистенциализм – это гуманизм / Жан-Поль Сартр // Сумерки богов.- М., 1989.
- Сенека Л.А. Моральні листи до Луцилія / Л.А. Сенека.- К.: Основи, 1995.
- Словарь античности. Пер с нем.- М.: Прогресс, 1989.
- Современная буржуазная философия.- М., 1972.
- Современная западная философия. Словарь.- М., 1991.
- Соколов В.В. Европейская философия XV-XVIII веков / В.В.Соколов.- М., 1984.
- Соколов В.В. Средневековая философия / В.В.Соколов.- М., 1979.
- Спиноза Б. Избранные произведения в 2-х т. / Б.Спиноза. - М., 1957.
- Субботин А.Л. Бэкон / А.Л.Субботин.- М., 1974.
- Татаркевич Вл. Історія філософії в 3-х т. / Вл. Татаркевич.- Львів, 1999.
- Тейяр де Шарден. Феномен человека / П.Тейяр де Шарден. - М., 1978.
- Тихолаз А.Г. Геракліт / А.Г.Тихолаз.- К.: Абрис, 1995.
- Фейербах Людвиг. Сущность христианства / Людвиг Фейербах.- М., 1978
- Философская культура Украины и отечественная общественная мысль XIX-XX вв. – К., 1990.
- Философский энциклопедический словарь.- М., 1993.
- Фихте Иоганн. Общие принципы наукоучения // Антология мировой философии.- М., 1971.- Т.3.
- Філософія. Курс лекцій / І.В.Бичко та ін.- К., 1993.

- Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / за ред. І.Ф.Надольного.- К., 2008.
- Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / І.В.Бичко та ін. - К.,1994.
- Філософія: Підручник / Г.А.Заїченко, В.М.Сагатовський та ін.- К.: Вища шк.,1995.
- Фрейд Зигмунд. Основи психоанализа / Зигмунд Фрейд. - М., 1978.
- Фромм Ерих. Бегство от свободы / Эрих Фромм. - М., 1990.
- Фромм Эрих. Иметь или быть / Эрих Фромм.- М., 1986.
- Фромм Эрих. Психоанализ и религия / Эрих Фромм // Сумерки богов. - М., 1989.
- Фромм Эрих. Душа человека / Эрих Фромм.- М., 1992.
- Хайдеггер Мартин. Время и бытие / Мартин Хайдеггер. - М., 1993.
- Хайдеггер Мартин. Разговор на проселочной дороге / Мартин Хайдеггер.- М., 1991.
- Чанышев А.Н. Курс лекций по древней и средневековой философии / А.Н.Чанышев. -М.: Высш. шк., 1991.
- Чанышев А.Н. Аристотель / А.Н.Чанышев.- М.: Мысль,1987.
- Чанышев А.Н. Итальянская философия / А.Н.Чанышев.- М., 1975..
- Чижевський Д. Нарис з історії філософії на Україні / Д.Чижевский.- К.,1992.
- Читанка з історії філософії. У 6 кн.- Кн.1;6.- К.: Довіра, 1992.
- Шашкевич П.Д. Эмпиризм и рационализм в философии Нового времени / П.Д Шашкевич.- М.,1978.
- Шеллинг Ф. О мировой душе. Система трансцендентального идеализма / Ф.Шеллинг.- Соч.- М., 1987.-Т.1.
- Шинкарук В.И. Логика, диалектика и теория познания Гегеля / В.И.Шинкарук.- К..1964.
- Шинкарук В.И. Логика, диалектика и теория познания Канта / В.И.Шинкарук.- К., 1972.
- Шопенгауэр Артур. Мир как воля и представление / Артур Шопенгауэр. // Соч.- М., 1992.- Т.1.
- Юнг Карл. Архетип и символ / Карл Юнг. - М., 1991.
- Ярошевец В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму В.І Ярошевец. Підручник.- К., 2004.
- Ясперс Карл. Смысл и назначение истории / Карл Ясперс.- М., 1991.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

- 1.Предмет філософії, коло її проблем та роль у суспільстві.
- 2.Природа філософського знання. Функції та структура філософії.
- 3.Взаємозв'язок філософії з соціальними, природничими та технічними науками.
- 4.Світогляд, його суспільно-історичний характер. Історичні типи світогляду.
- 5.Основні школи давньогрецької філософії.
- 6.Антична філософія: протилежність поглядів Демокріта та Платона.
- 7.Теоцентричний характер середньовічної філософії. Полеміка реалізму та номіналізму.
- 8.Арабська філософія середньовіччя та її відношення до античної філософської спадщини (Авіценна, Аверроес, Аль-Фарабі).
- 9.Антропоцентризм філософії Відродження, її гуманістична спрямованість та світоглядний зв'язок з літературою та мистецтвом.
- 10.Наукові революції ХУІІ ст. Проблема методу пізнання у філософії Ф.Бекона і Р.Декарта.
- 11.Вчення про субстанцію у філософії Нового часу (Р.Декарт, Б.Спіноза, Г.Лейбніц).
- 12.Ідеї гуманізму та Просвітництва у філософії ХУІІІ століття (Ш.Монтеск'є, Ж.-Ж.Руссо, Ф.Вольтер).
- 13.Основи теорії пізнання І. Канта.
- 14.Філософська концепція Г.Гегеля: суперечність між методом і системою.
- 15.Антропологічний матеріалізм Л.Фейербаха.
- 16.Історичні умови і теоретичні джерела виникнення філософії марксизму.
- 17.Феномен "відчуження" в марксизмі та екзистенціалізмі.
- 18.Культ науково-технічного розуму та його супротивники. Сцієнтичні та антисцієнтичні течії сучасної філософії.
- 19.Історичні форми позитивізму.

20. Екзистенціальна філософія та її різновидності (екзистенціалізм, персоналізм, філософська антропологія).
21. Становлення філософії неотомізму (Ж.Марітен, Е.Жильсон).
22. Філософія фрейдизму і неофрейдизму.
23. Ірраціоналізм А.Шопенгауера, С.К'єркегора і "філософія життя" Ф.Ніцше.
24. Емпіріокритицизм. Принцип тотожності "об'єкта" і "суб'єкта", "психічного" і "фізичного" у філософії Е.Маха та Р.Авенаріуса.
25. Становлення філософської думки в Київській Русі.
26. Ідеї гуманізму у творчості викладачів Києво-Могилянської академії.
27. Ідеї державотворення у філософській та суспільно-політичній думці України кінця ХІХ – поч. ХХ ст.
28. Російська релігійна філософія ХІХ – поч. ХХ ст.
29. Концепції "відкритого" і "закритого" суспільства (К.Поппер, Є.Зам'ятін, О.Хакслі).
30. Постмодернізм у філософії (Жан-Франсуа Ліотар, Жан Бодрійяр, Жиль Делез, Жак Деріда, Юлія Кристева).
31. Поняття "буття" та "субстанції". Дуалізм та монізм.
32. Співвідношення філософського та природничо-наукового поняття про матерію.
33. Філософське розуміння простору і часу.
34. Рух як спосіб існування матерії. Рух і розвиток. Форми руху матерії.
35. Відображення як загальна властивість матерії. Розвиток форм відображення.
36. Проблема свідомості у філософії.
37. Суспільна природа свідомості. Свідомість і мова.
38. Свідомість і самосвідомість. Структура і форми самосвідомості.
39. Діалектика та її альтернативи. Історичні форми діалектики.
40. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни і розвиток.
41. Суперечність як джерело розвитку.
42. Категорії "якості", "кількості", "міри" у світлі закону взаємного переходу кількісних та якісних змін.
43. Роль закону заперечення заперечення в постановці і розв'язанні проблеми співвідношення прогресу і регресу в суспільному розвитку.
44. Особливість філософських категорій в порівнянні з поняттями конкретних наук. Категорії необхідності і випадковості.
45. Сутність причинно-наслідкового зв'язку. Детермінізм і фаталізм.
46. Поняття системи та елемента. Принцип системності в науці.
47. Закон як форма відображення об'єктивного світу і ступеня розвитку пізнання.
48. Категорії одиничного, особливого і загального та їх взаємозв'язок.
49. Категорії можливості та дійсності, їх взаємозалежність.
50. Категорії частини і цілого, їх взаємозв'язок.
51. Сутність і явище як категорії діалектики.
52. Діалектична єдність категорій змісту і форми.
53. Поняття методу і методології. Загальнонаукові методи пізнання.
54. Соціально-опосередкований характер пізнання. Об'єкт і суб'єкт пізнання.
55. Специфіка соціального пізнання. Проблема істини та її критеріїв.
56. Роль практики в процесі пізнання.
57. Раціональне пізнання та його форми. Раціоналізм.
58. Методи теоретичного пізнання.
59. Пізнання та знання. Чуттєве пізнання та його форми. Сенсуалізм.
60. Емпіричний рівень пізнання та його форми.
61. Людина як предмет філософії.
62. Проблема духовності і сенсу життя людини.
63. Антропосоціогенез. Єдність природного і соціального в людині.
64. Проблема людини в марксизмі та екзистенціалізмі.
65. Становлення концепції діяльнійності сутності людини.
66. Духовне виробництво та його структура.

67. Наука як вид духовного виробництва і як соціальний інститут.
68. Практика і культура. Гуманістичне значення категорії практики. Структура практичної діяльності.
69. Філософське розуміння культури. Проблема типології культури.
70. Культура як спосіб життєдіяльності та міра розвитку людини.
71. Поняття творчості. Види творчості: науково-технічна, художня, соціальна.
72. Проблема єдності економічної, політичної, соціальної та духовної сфер суспільного життя.
73. Соціальне буття як єдність індивідуального та суспільного буття.
74. Суспільна свідомість та її співвідношення із суспільним буттям.
75. Суспільна свідомість та її структура.
76. Мораль як форма суспільної свідомості. Історичність моралі.
77. Природа і функції естетичної свідомості.
78. Політична свідомість та її специфіка. Роль політичної свідомості в розвитку суспільства.
79. Правова та економічна свідомість.
80. Рівні суспільної свідомості. Суспільна психологія та ідеологія.
81. Історичні спільності людей: рід, плем'я, народність, нація.
82. Соціальна структура суспільства.
83. Політична структура суспільства.
84. Суспільне та матеріальне виробництво, їх співвідношення.
85. Продуктивні сили суспільства та їх структура.
86. Виробничі відносини, їх структура, типи форми.
87. Соціальна революція, її об'єктивні передумови і суб'єктивні фактори.
88. Глобальні проблеми сучасного суспільства і перспективи людства.
89. Природа і суспільство. Екологічна проблема та її аспекти.
90. Демографічні проблеми сучасності.